

REGELE CAROL AL II-LEA ȘI CEDĂRILE TERITORIALE

Ioan DĂNILĂ¹

MOTTO: „*Fapta este totul, gloria nu înseamnă nimic*“
(Goethe²)

ABSTRACT: This paper brings historical arguments in order to create the real *image* of the king Carol al II-lea. Even if Carol was accused of the loss of important territories of our country, the facts shows that it wasn't his fault. Being politically isolated by the biggest forces of Europe, Carol al II-lea becomes conscious of his defeating, before any battle. That's why he gave up. Contemporary people, instead of judging, must understand that the history is written with sacrifices.

KEYWORDS: king, history, war, territory, country.

Când pe cerul Europei se adunau tot mai amenințatori norii negri ai celei mai mari conflagrații mondiale, pentru a-și clarifica opțiunea politico-militară, regele României, Carol al II-lea, face vizite oficiale și la Londra și Paris, în luna noiembrie 1938, dar cu rezultate dezastruoase, întrucât suntem împinși de „aliații tradiționali (n.n. Anglia și Franța) spre Germania nazistă, pentru a nu risca să rămânem izolați, politic și militar, în fața iminenței angrenării în războiul ce mocnea tot mai vizibil.

Conștient de lipsa de pregătire și, mai ales de dotarea anacronică și insuficientă a armatei, în imposibilitatea de a face față războiului, la Londra punând problema dotării cu armament și tehnică militară, oficialii Albionului contactați i-au răspuns regelui, după refuzul tipic englezesc: luați de unde vreți, dar armați-vă, iar când regele îi atenționează, că vom fi nevoiți să ne adresăm Germaniei, i se dă cinicul răspuns: „De ce nu și în 1916 ați avut armament german, ceea ce nu v-a împiedicat să vă bateți alături de noi“³.

1 Colonel (r.)

2 The Simemnsky, *Un dicționar al înțelepciunii*, Editura Junimea, Iași, 1979, p. 750.

3 xxx, *Istoria României în date*, Editura Enciclopedică, București, 2007, p. 495.

Primirea călduroasă, celui ce venea ca rubedenie a casei regale engleze să ceară Marii Britanii și aliaților ei să salveze România de hegemonia germană, pare de înțeles, dar rezultatele sunt dezamăgitoare.

Publicația „New Statesman and Nation“, unul dintre principalele organe politice de presă engleze, analizează clar scopul vizitei lui Carol și declară: „Ar fi prea cinic să spunem că regele scoate la mezzat România, dar, cu siguranță, vrea să știe dacă Marea Britanie e gata să facă o ofertă“⁴. Pentru că suveranul propunea petrolul, grâul și alte produse agricole în schimbul ajutorului, dar Albionul opta pentru petrolul mexican și grâul mexican, iar prin absență, britanicii împingeau țara pe mâna lui Hitler. Nu s-a dat nici o bătălie pentru *sufletul României* (n.n. petrolul) și Carol pleacă din Anglia cu coada între picioare, după cum relatează și publicația *Scotsman*, „poate că regele Carol se întoarce în România cu înaltă părere despre bunăvoința britanică, însă cu o apreciere moderată privind deșertăciunea britanică“⁵.

Chiar dacă în aceste timpuri din partea Franței s-a arătat un oarecare interes pentru țara noastră, prin vizite și contacte la nivel militar superior, rezultatele n-au fost spectaculoase și „nu s-a putut da armamentul cerut, căci Franța nu avea suficient, deci cu atât mai puțin putea să reverse asupra noastră [...] dând din rezervele sale, doar ceea ce era de calitate inferioară. Neluând în calcul că [...] cu cât o armată este mai mică, cu atât are nevoie de un armament mai complet și mai perfecționat [...] și cantitatea trebuia înlocuită cu calitate“⁶.

Franța ne dezamăgea și ne abandona în brațele Germaniei hitleriste.

După vizita la Londra, mergând la Paris pentru a angaja discuții similare, Carol întâmpină exact aceeași atitudine și din partea francezilor. Deceționat se oprește din drum pentru o vizită privată în Belgia, unde este admirabil primit de regele Leopold. Întâmpinat cu mare pompă la Londra, la Paris și la Bruxelles, regele se întoarce dezamăgit, pentru că englezii și francezii se pusese, probabil, de acord să-l respingă, iar belgienii aveau ei înșiși nevoie de ajutor extern.

În fața acestei situații, România este nevoită să se îndrepte spre Germania, mai ales că naziștii făcuseră toate eforturile pentru a-l convinge pe

4 Paul al României, *Carol al II-lea, regele României*, Editura Holding Reporter, București, 1991, p. 196.

5 *Ibidem*.

6 Carol al II-lea, *În zodia Satanei*, Editura Universitaria, București, 1994, p. 93.

Carol să nu se ducă la Londra, iar la drumul de întoarcere, la 24 noiembrie 1938, într-o vizită neoficială, se întâlnește cu Hitler, la Berghof, care-l somează să rupă legăturile cu Franța și Anglia și să încheie o alianță în toate domeniile cu ei, vorbindu-i îndelung despre *amenințarea comunistă*, concluzionând că: „Sunt singurul în stare să apăr omenirea împotriva Moscovei”⁷ și chiar declarând că nu vrea război. *Dar cine stă să-l creadă*, consemna suveranul în jurnalul său.

Fuhrerul pleda pentru alianța cu Germania „pentru a proteja România împotriva revendicărilor sovietice asupra Basarabiei și a celor ungare asupra Transilvaniei, pentru că Hitler îi declara lui Carol al II-lea că nu-i putea suferi pe unguri și n-avea să susțină intențiile lor cu privire la frontieră”⁸, mai ales că noi nici n-aveam de ales, în situația creată pe plan european.

Monarhul este deranjat de intervenția conducătorului german în favoarea Gărzii de fier, pe care-o considera aservită Germaniei și împotriva intereselor României, virulentă în Transilvania, unde îi asasinau pe rectorul universității din Cluj, chiar în zilele vizitei lui Carol la fuhrer.

Eforturile lui Carol de a-și apropia democrațiile occidentale n-au fost cu totul zadarnice și, în aprilie 1939, Marea Britanie și Franța se angajau oficial, tardiv, să apere România în caz de agresiune, iar în iulie britanicii chiar ne oferă niște credite modeste, menite să consolideze bugetul destinat apărării. În această perioadă extrem de tulbure pentru toată Europa, România încearcă rezistență împotriva expansiunii economice germane, dar e nevoită să încheie noi acorduri comerciale favorabile Germaniei. Concomitent, Carol al II-lea încearcă să întărească măsurile de apărare ale țării, construind ceea ce s-a numit *digul lui Carol*, de-a lungul frontierei „mai ales cu Ungaria și Uniunea Sovietică”⁹, fiind clar că noi nu eram implicați în lupta dintre nazism și comunism.

La 23 august 1939 se va semna la Yalta controversatul document Ribbentrop-Molotov, *concupinajul nazism-comunism*, cum îl numea Carol al II-lea, care prefigura o nouă împărțire a Europei între marile puteri și-l determina pe rege să concluzioneze că „pentru noi e cât se poate de periculos căci una din speranțele ce le aveam de a avea un spate sau un flanc oarecum asigurat s-a dus”¹⁰.

7 *Idem*, pctul 3, p.197.

8 *Ibidem*.

9 *Idem*, pctul 3, p.202.

10 *Idem*, pctul 5, p.113.

România, izolată de prieteni pe toată întinderea Europei, cu *Mica Înțelegere* dezmembrată, cu singura garanție, destul de platonice, a Marii Britanii, era înconjurată de dușmani, care nu doreau decât să facă jocul agresorilor. Din octombrie 1939 și până în mai 1940 a domnit o lungă perioadă de inacțiune, întreruptă ici și colo prin acțiuni cu totul secundare între cele două linii de beton (n.n. linia *Maginat* franceză și linia germană *Siegfried*), iar pentru România este perioada de neutralitate, pe care Nicolae Iorga o adnota: „facem astăzi o altă politică decât aceea pe care o avem în inimă, dar această situație era independentă de voința noastră”¹¹.

Sub presiunea evenimentelor militare vest europene, la 17 mai 1940, România semnează înrobitorul acord româno-german (n.n. petrol în schimbul armelor), iar în același an, Carol era dispus să adopte o „atitudine prietenoasă față de Germania, pentru a contracara izolarea ce se prefigura și amenințările concentrice ce ne vizau, concluzionând că suntem amenințați, că mâine o să ne găsim în război, atacați de nemiloșii unguri susținuți de nemți și U.R.S.S., o situație disperată”¹², dar se atentează la teritoriile noastre și de sovietici și de bulgari.

Prima lovitură ne-o administrează vecinii de la răsărit, când pe 26 iunie prin ultimatumul sovietic, ne somau ca în 48 de ore să cedăm Basarabia și Bucovina de Nord, ceea ce-l obligă pe rege să informeze Germania și Italia, să consulte membrii *Micii Înțelegeri* și să afirme instantaneu „cu orice risc, trebuie să rezistăm și să respectăm ceea ce am declarat de atâtea ori, dacă suntem atacați, ne vom apăra”¹³, dar așa cum concluziona W. Faulkner „faptele și adevărul nu prea au legături între ele”¹⁴.

Constatând că România nu se poate bizui decât pe ea însăși, se convoacă Consiliul de coroană, care după mai multe sesiuni de dezbateri, cu douăzeci de voturi pentru și șase contra sunt acceptate pretențiile Moscovei. Carol al II-lea face lista celor care l-au susținut, astfel, Nicolae Iorga, Victor Iamandi, Silviu Dragomir, Traian Topp, Ștefan Ciobanu, Ernest Urdăreanu și consemna că „numele lor merită să fie înscrise cu litere de aur în cartea demnității românești”¹⁵. Decizia de a ceda Moscovei a atras

11 Nicole Iorga, *Oameni care au fost*, vol.4, Fundația pentru literatură și artă Regele Carol II, București, 1939, p. 50.

12 *Idem*, pctul 3, p. 208.

13 *Idem*, pctul 3, p. 209.

14 *Idem*, pctul 1, p. 501.

15 *Idem*, pctul 3, p. 210.

și alte pretenții asupra teritoriului românesc, formulate de alți agresori, îndreptățindu-l pe rege să considere că ziua de 27 iunie 1940 a fost o zi a rușinii noastre naționale. Drama evacuării Basarabiei a fost mereu un capitol evitat în istoria unui an dramatic cum a fost 1940, dar ea ne-a marcat. Populația din Herța și Bucovina de Nord, nepregătită pentru refugiu, a fost victima ocupanților. S-au semnalat și incidente în timpul retragerii trupelor române în graba sovieticilor de a-și muta granițele de pe Nistru pe Prut, iar cei care nu s-au dovedit vrednici de a trăi sub flamurile roșii au fost terorizați și deportați în fundul Siberiei. România pierde astfel un teritoriu de peste 60 000 km pătrați, cu populație și resurse cu tot.

Ungurii iau drept pretext capitularea României în fața pretențiilor sovietice, pentru a revendica Transilvania și la 30 august 1940, la presiunile Germaniei și arbitrajul italian ni se impune *dictatul de la Viena*, pierzând Ardealul de Nord în favoarea Ungariei, deschizând drumul german spre puțurile petroliere, vitale în perspectiva planurilor de război ulterioare.

Dar nenorocirile României n-aveau să se termine; bulgarii, îndemnați de ruși, formulează cereri pentru cedarea județelor sud dobrogene, Cadri-laterul – parte a Geției minor, numită impropriu de-a lungul veacurilor Sciția minor și la 7 septembrie 1940, prin *tratatul de frontieră româno-bulgar de la Craiova*, pierdem acest teritoriu românesc în favoarea Bulgariei. Prin amputările teritoriale, numai pe plan militar, populația disponibilă la mobilizare scade de la 3,5 milioane în 1937, la 2,2 milioane în 1941 și numai în două luni, România neutră, fusese redusă la dimensiunile pe care le avea cu patruzeci și șase de ani în urmă, când se naștea Carol al II-lea.

Speriat de avalanșa evenimentelor, Carol își amintește avertismentul fuhrerului când îl primise în vizită „e timpul ca România să părăsească echivocul politicii sale și să spună precis încotro merge și să nu aștepte să-i ajungă cuțitul la os”¹⁶ și încă la 2 iulie 1940 afirma că „eu recurg la ajutorul fuhrerului și-l rog să ne ajute și să ne protejeze în aceste vremuri grele”¹⁷, solicitând trimiterea unei misiuni militare germane la noi și garantarea frontierelor românești, *garanție* asigurată abia după ajustările teritoriale convenite la nivel european.

Unica scuză pentru Carol al II-lea și pentru cei care-l sfătuiau în epocă este faptul că n-au fost singurii care s-au înșelat asupra naziștilor.

16 *Idem*, p. 211.

17 *Idem*, p. 212.

Prima renunțare teritorială a fost umilitoare pentru a stârni mânia populației, a doua i-a provocat furia și disperarea și Carol al II-lea era considerat răspunzător pentru amândouă și el intra în dizgrație și în conul de umbră al istoriei naționale. Chiar dacă generalul Gheorghe Mihail va consemna „eu, în calitate de șef al Marelui Stat Major, a trebuit să fac evacuarea acelei părți din Ardeal care s-a cedat. Această evacuare nu seamănă cât de cât cu evacuarea catastrofală din Basarabia. Este model, model de retragere a trupelor și armamentul (...) așa că populația care a vrut s-a retras [...] nu s-a pierdut nimic”¹⁸. Pierdem teritorii, abandonăm populație, îndoliiem sufletul românesc și înjosim demnitatea națională.

Izolată politic intern și internațional, pasiv în fața marilor puteri acaparatoare, compromise în fața țării, Carol al II-lea se simte tot mai stingher ca monarh al României și este înfrânt în fruntea oștirii, înainte de luptă.

Generalul Ion Antonescu care-l acuză pe regele Carol că a cedat *părți din patrimoniul românesc*, îi înmânează suveranului o scrisoare prin care-și oferă concursul „pentru a salva ce mai este cu putință de salvat din coroană, din ordine și din granițe”¹⁹.

Scrisoarea este edificatoare, trezește la realitate și impune hotărâri majore, începând astfel: țara se prăbușește [...] poporul și armata au fost dezarmați fără luptă [...] țara care simte, țara care vede, țara care presimte, țara toată este consternată și în panică. Se arată că declarați că suntem înarmați până în dinți și nu vom ceda nici o brazdă n-au avut acoperire, iar declarația de la Chișinău că țara a încins-o cu un stăvilar de foc, de fier și de beton, peste care nimeni nu va putea trece, s-a dovedit a fi o himeră. Abandonăm totul și ne răfuim între noi ori încercăm chiar și imposibilul [...]. Este ultimul strigăt de alarmă, MAJESTATE”²⁰.

După ezitări, consultări și îndoieli, Carol îl cheamă pe general la guvernare: „Antonescule, tu ești singurul patriot adevărat. Mă adresez ție, deoarece te-am considerat întotdeauna ultima mea rezervă. Nu te poți sustrage. Am nevoie de tine, a venit timpul tău. În aceste clipe grele îți încredințez guvernul și ȚARA”²¹, dar cel chemat nu acceptă postul decât

18 Neculai Moghior, Ioan Dănilă, Leonida Moisă, *Generalul Gheorghe Mihail, Cuvânt pentru viitorime*, Editura Paideea, București, 2004, p. 102.

19 Gheorghe Barbul, *Al treilea om al Axei*, Institutul European, Iași, 1992, p. 4.

20 *Idem*, pctul 3, p. 214–215.

21 Iosif Constantin Drăgan, *Antonescu, mareșalul României și războiul de reîntregire*, Fundația Europeană Drăgan, 1991, p. 68.

cu condiția de „a fi singurul răspunzător și de a dispune de puteri depline, devenind astfel stăpânul absolut al țării”²² și nu un personaj decorativ lipsit de orice autoritate reală. Toate acestea se întâmplau la 4 septembrie 1940.

Furios, dar constrâns de situație, Carol afirmă că, dacă este pentru binele țării, orice sacrificiu personal este binevenit, pentru ca pe 6 septembrie, generalul să-i ceară „să renunțe la tron pentru a restabili ordinea în țară”²³.

Dezorientat, izolat și fără vreo viziune asupra viitorului țării, Carol al II-lea transmite prerogativele regale fiului său, Mihai, îl lasă *conducător* al țării pe generalul Antonescu și ia drumul, fără întoarcere, al exilului, încercând să-l facă singur răspunzător de dezastrele care copleșeau țara, pe cel ce-l ușurase de povara coroanei. Cunoscând cuvintele poetului nepereche, că „pământul românesc este un dar de la Dumnezeu și de aceea românii l-au iubit, apărat și cinstit, agățându-se de glia străbună cu unghiile, apărând-o cu prețul vieții și înnobilând-o cu sângele lor”²⁴, generalul este conștient că ceea ce jocurile politice ale marilor puteri și indecizia românească au facilitat rapturile teritoriale și situația nu putea fi îndreptată și apărută decât de armata țării „scutul și mândria neamului”²⁵, cum o numea cu fermitate și consecvență și va încerca să țină la suprafață corabia neamului românesc, aflat în ceas de restriște, prin participarea României la război.

Retrăind acele momente, să ne amintim cuvintele lui Nicolae Iorga „adevărul este ca apa rece care face rău doar dinților stricați”²⁶, iar pentru noi, cei de astăzi, care-i judecăm pe înaintași, să-l amintim pe același dascăl inegalabil, spunând că: „Este comod și plăcut să citești istoria sau s-o scrii. Este însă o fericire s-o trăiești și mai ales s-o faci”²⁷, iar ei chiar au făcut istorie, cu lumini și umbre, cu suișuri și coborâșuri, dar ... ISTORIE, cu și în folosul neamului românesc.

22 *Idem*, pctul 3, p. 217.

23 *Ibidem*.

24 Mihai Eminescu, *Scrieri alese*, Editura Cartea Românească, București, 1977, p. 15.

25 *Idem*, pctul 3, p. 3.

26 Nicolae Iorga, *Gânduri de sfârșit de drum*, Fundația Regele Carol al II-lea, București, 1940, p. 5.

27 *Idem*, p. 25.